

BIODRÓŻ

Jak zamienić zwykły spacer w przyrodniczą przygodę?

Biodróż – zatrzymaj się i odkryj świat tuż obok!

Biodróż to coś więcej niż spacer. To zaproszenie do uważnego poznawania przyrody – nie tej odległej i egzotycznej, lecz tej, która rośnie, żyje i zmienia się tuż obok nas. To sposób na budowanie relacji z miejscem, rozwijanie ciekawości i uczenie się dostrzegania tego, co na co dzień umyka naszej uwadze.

Nie trzeba wyjeżdżać daleko ani mieć specjalistycznej wiedzy. Wystarczy wyjść z domu, szkoły czy biblioteki i spojrzeć na znane miejsce z nowej perspektywy.

Nie ma jednej właściwej biodróży

Biodróż nie jest lekcją terenową ani wycieczką z listą zadań do wykonania. Ten scenariusz jest zbiorem inspiracji, z których możesz korzystać dowolnie. Dostosuj trasę, czas i proponowane aktywności do wieku uczestników, miejsca oraz tego, co podpowiada Wam przyroda. Każda biodróż będzie wyglądała inaczej – i właśnie na tym polega jej wartość.

Cele biodróży

Podczas biodróży uczestnicy:

- rozwijają uważność i ciekawość świata,
- uczą się obserwować przyrodę wszystkimi zmysłami,
- poznają lokalne gatunki roślin i zwierząt,
- odkrywają związki między człowiekiem a przyrodą,
- wzmacniają poczucie odpowiedzialności za najbliższe otoczenie,
- przekonują się, że przyroda jest dostępna na wyciągnięcie ręki.

Rola edukatora – przewodnika biodróży

Podczas biodróży nie musisz być ekspertem, który zna odpowiedź na każde pytanie. Twoją rolą jest przede wszystkim towarzyszenie uczestnikom w odkrywaniu przyrody, zachęcanie do uważnej obserwacji i zadawania pytań.

Nie spiesz się z wyjaśnieniami. Czasem zamiast odpowiedzi lepiej zadać kolejne pytanie:

- Co zauważyłeś?
- Co cię zaintrygowało?
- Jak myślisz, dlaczego właśnie tutaj?
- Co jeszcze możemy sprawdzić?

Pozwól uczestnikom samodzielnie szukać odpowiedzi, dzielić się spostrzeżeniami i odkrywać świat własnym tempem. Jeśli czegoś nie wiecie – to świetny początek do dalszych poszukiwań.

Największym sukcesem biodróży nie jest liczba rozpoznanych gatunków, ale to, że po jej zakończeniu uczestnicy będą chcieli wyjść na kolejną.

Przed wyruszeniem

Każdy spacer uda się tylko wtedy, gdy wcześniej zadamy o podstawowe potrzeby uczestników. Sen, posiłek, wygodny strój i chwila spokoju sprawiają, że możemy naprawdę skupić się na tym, co dzieje się wokół nas. Biodróż nie wymaga specjalistycznego sprzętu ani dalekich wypraw – potrzebuje przede wszystkim naszej obecności, uważności i gotowości do odkrywania.

Czas trwania

Biodróż nie ma z góry ustalonego czasu. Może trwać 30 minut, godzinę lub kilka godzin – wszystko zależy od miejsca, wieku uczestników, ich ciekawości oraz tego, ile czasu chcecie poświęcić na zatrzymanie się, obserwację i rozmowę. Nie liczy się długość trasy ani tempo marszu, lecz uważność i gotowość do odkrywania tego, co dzieje się wokół Was.

Co warto zabrać?

Nie potrzeba wiele.

Przydatne mogą być:

- notatnik lub karta obserwacji,
- ołówek,

- lupa,
- lornetka,
- telefon lub aparat fotograficzny,
- mapa okolicy (papierowa lub w telefonie),
- przewodnik do rozpoznawania roślin i zwierząt.

Najważniejszym narzędziem pozostają jednak uważność i ciekawość.

Krok 1. Wybierz miejsce

Nie szukaj najpiękniejszego miejsca.

Biodróż może odbyć się:

- w parku,
- w lesie,
- na szkolnym boisku,
- na osiedlu,
- nad rzeką,
- przy starej alei drzew,
- na nieużytku,
- a nawet między blokami.

Wybierz miejsce, które Cię woła.

W biodróży ważna jest intencja – krajobraz zwraca się do nas, a my zwracamy się ku niemu. To właśnie na przecięciu tych dwóch intencji rodzi się biodróż.

Jeśli żadne miejsce szczególnie Cię nie przyciąga, wybierz to, które wydaje się najbardziej zwyczajne lub nawet najmniej interesujące. Często właśnie tam czekają największe odkrycia.

Krok 2. Wybierz porę

To samo miejsce wygląda zupełnie inaczej o świcie, o zmierzchu, po deszczu, zimą czy jesienią. Biodróże można organizować przez cały rok. Warto wracać do tych samych miejsc o różnych porach dnia i roku. Za każdym razem możecie odkryć w nich coś nowego.

Krok 3. Zwolnij

Nie chodzi o przejście określonej liczby kilometrów.

Znajdź miejsce.

Zatrzymaj się.

Przez chwilę nic nie mów.
Po prostu obserwuj.

Pozwól, aby miejsce stopniowo się przed Tobą odstaniało. Nie spiesz się. W biodróży to nie my szukamy przyrody – często to ona pierwsza daje nam znak swojej obecności.

Dobra praktyka

Nie staraj się podczas jednej biodróży zobaczyć wszystkiego. Lepiej zatrzymać się przy jednym drzewie, mrowisku czy kałuży i poświęcić im więcej uwagi, niż szybko przejść całą trasę. W biodróży liczy się uważność, nie liczba odkryć.

Krok 4. Włącz wszystkie zmysły

Biodróż to nie tylko patrzenie. Równie ważne są słuch, dotyk i zapach. To one często pozwalają zauważyć życie, którego na pierwszy rzut oka nie widać.

Co widzisz?

- stare drzewa,
- młode rośliny,
- owady,
- pajęczyny,
- porosty,
- grzyby,
- ślady działalności zwierząt.

Co słyszysz?

Nie tylko śpiew ptaków.

Może to być:

- szum topoli,
- trzepot skrzydeł,
- bzyczenie owadów,
- stuk dzięcioła,
- skrzypienie gałęzi.

Spróbuj nazwać usłyszane dźwięki. Nie muszą to być nazwy naukowe. Możecie wspólnie wymyślać własne określenia – takie, które najlepiej oddają to, co słyszycie. Dzięki temu łatwiej będzie wrócić do tych dźwięków podczas kolejnych biodróży.

Jaki zapach czujesz?

- mokrej ziemi,
- żywicy,
- liści,
- kwiatów,
- powietrza po deszczu.

Spróbuj opisać zapachy własnymi słowami.

Czego możesz dotknąć?

- kory drzewa,
- mchu,
- kamienia,
- liścia.

Dotykaj uważnie i z szacunkiem, nie niszcząc tego, co obserwujesz.

Krok 5. Szukaj śladów życia

Nie tylko samych zwierząt.

Spróbuj odnaleźć:

- tropy,
- pióra,
- wypluwki,
- odchody,
- gniazda,
- nory,
- kopce,
- pogryzione szyszki,
- dziuple,
- stare pnie,
- mrowiska.

To ślady opowiadające historię tego miejsca.

Zwracaj uwagę również na okazałe drzewa, źródelka, głązy, stare krzewy czy miejsca, z których dochodzą charakterystyczne dźwięki.

Pamiętaj, że nie wszystko, co żyje, musi się poruszać. Stare drzewo, porost czy głąz także mają swoją historię i własną „biografię”.

Dobra praktyka

Obserwujemy przyrodę z szacunkiem. Nie płoszymy zwierząt, nie niszczymy roślin ani grzybów i nie zabieramy z ich środowiska tego, co jest jego częścią. Staramy się pozostawić miejsce takim, jakim je zastaliśmy.

Krok 6. Znajdź swojego bohatera

Poproś każdego uczestnika, aby wybrał jedną rzecz, która najbardziej go zaintrygowała.

Może to być:

- drzewo,
- kamień,
- mech,
- owad,
- ptak,
- źródelko,
- kałuża,
- ślad zwierzęcia.

Zapytaj:

- Dlaczego właśnie to?
- Co najbardziej Cię w nim zaintrygowało?
- Co mogłoby o sobie opowiedzieć?
- Jaką ma historię?

Nie ma dobrych ani złych odpowiedzi. Liczy się uważne patrzenie i własne skojarzenia.

Krok 7. Stwórz mapę biodroży

Nie musi być dokładna.

Niech uczestnicy zaznaczą na niej:

- miejsca obserwacji,
- ciekawe drzewa,
- miejsca, z których dochodziły charakterystyczne dźwięki,
- tropy i ślady zwierząt,
- zapachy,
- najciekawsze odkrycia.

Mapa nie musi przypominać atlasu. Ma być zapisem Waszego spotkania z przyrodą i miejsc, do których będziecie chcieli wrócić.

Krok 8. Załóż dziennik biodróży

Biodróż pomaga zatrzymać dobre wspomnienia i wracać do nich.

Po spacerze można:

- narysować najciekawsze odkrycie,
- opisać swoje obserwacje,
- zrobić zdjęcia,
- nagrać dźwięki,
- zapisać pytania, na które warto poszukać odpowiedzi podczas kolejnej biodróży.

Nie chodzi o stworzenie idealnego atlasu przyrody. Najważniejsze jest zachowanie ciekawości i radości odkrywania.

Pytania, które warto zadać sobie po biodróży:

- Co dziś najbardziej Cię zaskoczyło?
- Co zauważyłeś po raz pierwszy?
- Gdzie było najwięcej życia?
- Jaki dźwięk zapamiętasz?
- Jak myślisz, co wydarzy się tutaj za miesiąc?
- Co chciałbyś pokazać komuś z rodziny lub znajomym?

Co dalej?

Biodróż może być początkiem kolejnych działań. Może też po prostu stać się początkiem nowego sposobu patrzenia na dobrze znane miejsca.

Może zainspiruje Was do:

- założenia łąki kwietnej,
- rozwieszenia budek lęgowych lub poidel,
- posadzenia drzew i krzewów,
- stworzenia mapy przyrodniczej swojej okolicy,
- organizacji rodzinnej lub sąsiedzkiej biodroży,
- przygotowania spaceru dla klasy, biblioteki lub klubu seniora.

Najpiękniejsze biodroże to te, do których chce się wracać i na które zaprasza się innych.

Pamiętaj

Biodróż nie polega na zaliczaniu gatunków ani sprawdzaniu wiedzy.

Nie chodzi o to, by wiedzieć wszystko.

Chodzi o to, by **zauważyć więcej**.

Każda biodróż jest inna, nawet jeśli prowadzi tą samą ścieżką. Zmienia się przyroda, pora roku, światło, pogoda i my sami. Dlatego warto wracać do tych samych miejsc i za każdym razem odkrywać je na nowo.

Przyroda jest bliżej, niż nam się wydaje.

Trzeba tylko dać jej czas, by mogła się przed nami odstąpić.

Scenariusz powstał na podstawie autorskiej koncepcji biodroży Michała Książka i został opracowany w ramach IV edycji programu edukacyjnego OCALIMY ŚWIAT, realizowanego przez Fundację „Cała Polska czyta dzieciom”.